

R. prattii Turun saaristossa. Kuva Kristian Theqvist

RHODODENDRON-KERHON LA-
JIESITTELY

Osmo Jussila

RHODODENDRON

prattii

Kiiltoalppiruusu

Franchet, J. Bot. (Morot) 9: 389. 1895;
R. leei W. P. Fang.

syn. *Rhododendron faberi* subsp. *prat-
tii* (Franchet) D. F. Chamberlain, Notes
Roy. Bot. Gard. Edinburgh. 36: 120.
1978.

大叶金顶杜鹃 da ye jin ding du juan
(Kiina)

alasuku *Hymenanthes*

sektio *Ponticum*

alasektio *Taliensia*

Ainavihanta 1,5-6,5m korkea pysty-
kasvuinen pensas tai pieni puu. Runko
vaalean tai tummanruskea, karheakaan-
nainen. Nuoret versot tiheänukkaisia ja
vaihtelevasti suomukarvaisia. Lehdet
6-19cm x 5-8 cm:n pituiset, soikeat,
yläpinnaltaan tumman vihreät ja usein
kiiltävät. Lehtien alapinnalla ohutta
nukkaa ja harvakseltaan pitkää karvaa
joka osittain häviää kasvukauden mit-
taan. Lehden kanta jopa 3,5cm pituinen
ja tiheänukkainen.

Kukinta ennen tai yhtä aikaa lehtien
puhkeamisen kanssa, kukinnossa 6-14
kukkaa. Kukkat kellomaiset. Teriö on
3,6-5,6cm pituinen ja halkaisijaltaan 3-
4cm, nukkainen kukkaperä on 5-10mm
ja kukinto yleensä pallomainen. Kukan
väri on valkoinen ja nielussa on usein
tummanpunainen pilkut. Kukka ei
tuoksu. Luontaisilla kasvupaikoillaan
R. prattii kukkii touko-kesäkuussa.

Kotimaa: Kiina, metsissä ja alppi-
ruusu-tiheiköissä 2700–4300 mmpy.
Sichuanin keskiosissa.

Kestävyys: Englanti H5 (kestävä kaik-
kialla Englannissa ja Skandinavian ete-
läosissa)

Ruotsi (SRS) II-?,

Tanska (RF) -25°C,

USA: (ARS) -21 °C,

Suomi Ia-?

1800-luvun lopulla Kiina pakotettiin
avaamaan myös takamaansa länsimai-
selle invaasiolle ja imperialismiin aal-
lonharjalla kulki myös englantilainen
luonnontutkija ja keräilijä Antwerp Ed-
gar Pratt, joka matkasi Kiinaan perhei-
neen v. 1887. Kantoniin rantauduttuaan
perhe suuntasi sisämaahan päätyen
Yichangiin, joka on yksi Etelä-Kiinan
tärkeimpiä liikenteen solmukohtia.
Prattin perheen kokemukset tuon ajan
kiinalaisista eivät olleet rohkaisevia,
joten vaimo ja lapset palasivat pian
Kantoniin. A.E. Pratt jäi alueelle use-
aksi vuodeksi ja teki Yichangista käsin
useiden kuukausien mittaisia keräily-
matkoja Sichuanin ja Hubein maakun-
nissa. Hänen keräilyvimmansa ei rajoit-
tunut vain kasveihin, vaan merkittä-
vimmat löytönsä hän teki mm. perhos-
ten joukosta.

Pratt osallistui Augustine Henryn mat-
kakumppanina kuuluisalle matkalle,
jossa länsimaalaiset saivat ensikoske-
tyksen kukkivaan davidiaan (*Davidia
involucrata*), ja tieto tuollaisen ihanuu-
den olemassaolosta johti sittemmin
suurisuuntaisiin toivioiretkiin lajin sie-
menten saamiseksi länteen. Kaksi Prat-
tin matkoista suuntautui Kangdingiin,
Tiibetiin rajoittuvaan maakuntaan, joka
tuolloin tunnettiin nimellä Tatsienlu.
Sichuanin korkein vuori Gōnggá shān

kohoa yli seitsemän kilometrin korkeuteen ja asutut laaksotkin sijaitsevat yli kolmen kilometrin korkeudella alueella jonne Prattin keräysmatkat kohdistuivat. Hän ei löytänyt asutuilta alueilta tarpeeksi mielenkiintoista kerättävää, sillä jo tuolloin kaikki alavat maat oli otettu tarkoin viljelyyn. Matkoistaan Pratt kirjoitti kirjan (A.E. Pratt: *To the Snows of Tibet Through China*), jota näyttäisi olevan edelleenkin saatavilla nettikaupoissa. Tekisi mieli uskoa, että luonnontutkija löysi kiiltoalppiruusun nimenomaan näillä Sichuanin kylmimpiin osiin suuntautuneilla matkoilla, niin kestäväksi se on osoittautunut meilläkin.

Kiiltoalppiruusu luetaan *Taliensia*-alasektioon. Muista tuon ryhmän lajeista (esim. *R. aganniphum*, *R. phaeochrysum*, *R. taliense* jne.) *R. prattii* eroaa selvimmin karvaisten nuppujensa ja lehden alapuolen nukan (indumentti) osalta. Kiiltoalppiruusun lehtiä peittää ohut ruskea indumentti vain lehtien keskiosassa ja lehden reunoilla on usein n 5-10mm levyinen paljas alue. D. F. Chamberlainin mukaan kiiltoalppiruusu ei ansaitsisi lajistatusta vaan olisi toisen *Taliensia*-sektion lajin *R. faberi* alalaji. Flora of Chinan mukaan havainnot luontaisilla kasvupaikoilla kuitenkin vahvistavat em. lajien eroavan toisistaan niin merkittävästi, että molemmat tulisi lukea omiksi lajeikseen.

Kiiltoalppiruusu on useimpien muiden *Taliensia*-alasektion lajien tapaan laiskahkon kukkijan maineessa, ja ainakin minulla Naantalissa pensas on ollut maineensa mukainen. Kukkia on ollut vuosien mittaan vain muutama, toki kauniita, mutta pensaan robustiin ole-

mukseen nähden pienehköjä. Hidas-kasvuisen pensaan päävievätys ei olekaan kukissa vaan kauniin kiiltävässä lehvästössä ja tiheässä kasvutavassa.

Talvenkestävyys on riittänyt mainiosti myös näiden viimeisimpien pullonkaulavuosien koettelemuksissa. En ole suojannut kiiltoalppiruusuani millään tavoin, vaan se on joutunut selviytymään täysin avoimella paikalla ahavasta, kevätauringon paahteesta ja raskaista lumikuormista. Pensaalla on jo mitata sen verran, että paksuinkaan kinos ei enää suojaa latvuksia, joten talvenkestävyys myös suojaavan lumen yläpuolella on varmistunut. Voin siis kohtuullisen luottavaisin mielin suositella kiiltoalppiruusua myös muille luonnonlajeista kiinnostuneille kerholaisille.

Kannen kuva kiiltoalppiruususta on palkittu Rhododendron, Camellia & Magnolia Group of the Royal Horticultural Society:n toimesta. Hienon kuvan otti Kristian Theqvist puutarhassaan Turun saaristossa. Lehden kanteen jouduin hiukan rajaamaan kuvaa. Pysin kuitenkin säilyttämään lajitunnistuksen kannalta oleellisen tinkien hieman alkuperäisestä kompositiosta.

KIRJALLISUUTTA

Cox K, Rhododendrons & Azaleas a Colour Guide 2005

Cox P.A. & K, The Encyclopedia of Rhododendron Species 1997

Leach D, Rhododendron of the World 1962